

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ Ուսուցիչ-ծնող համագործակցումը երեխայի
դաստիարակության հարցերում:
ԱՌԱՐԿԱ՝ Կենսաբանություն
ՀԵՂԻՆԱԿ՝ Օհանյան Մելանյա
ՄԱՐԶ՝ Արարատ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ՝ Վեդի քաղաք, Գ. Մարգարյանի անվան №1
հիմն. դպրոց

Բովանդակություն

1. Ընտրված թեմայի արդիականություն (նախաբան)-----	3
2. Գրականության ակնարկ-----	4
3. Գործնական համատեքստ-----	5
4. Ամփոփում-----	15
5. Օգտագործված գրականության ցանկ -----	17

1. Նախաբան

Ընտրված թեմայի արդիականություն

Չետագոտության արդիականությունը: Ընտանիքը՝ որպես մարդկային սոցիալական կեցության հիմնական ձև, մոդել և համայնքի կառուցվածքային միավոր, համարվում է պետական հոգածության առարկա: Ընտանիքը հասարակության՝ ամուսնությամբ կամ ազգակցական կապերով կապված, համատեղ ապրող, միմյանց համար բարոյական պատասխանատվություն կրող անդամների կողմից ձևավորված սկզբնական կառույց է: Ընտանիքի՝ որպես անձի սոցիալականացման առաջնային ինստիտուտի կարևորագույն գործառույթը աճող սերնդի դաստիարակությունը, զարգացումն ու սոցիալականացումն է: Նրանով են պայմանավորված հասարակության վերարտադրության, աճող սերնդի դաստիարակության, սոցիալականացման, նյութական ապահովության, հոգևոր կայուն զարգացման իրականացման հնարավորությունները:

Ներկայումս ընտանեկան դաստիարակության համակարգը որոշակի փոփոխություններ է կրում. սոցիալ-տնտեսական և հոգևոր-մշակութային տեղաշարժերի հորձանուտում աղճատվում է նաև ավանդական ընտանիքի նկարագիրը՝ արդիական դարձնելով ընտանեկան դաստիարակության, դպրոցի, ընտանիքի և ընդհանրապես համայնքի համագործակցության հիմնախնդիրը:

Այս տեսանկյունից դպրոցների մանկավարժական կոլեկտիվները իրենց առաքելությունը պետք է տեսնեն ոչ միայն սովորողներին գիտելիքներ տալու, այլ բարոյական, մարդասիրական հատկանիշներով օժտված, ազգային և համամարդկային արժեքներ կրող քաղաքացիների, հասարակությանը նպաստ բերող ու գործուն անհատների դաստիարակման մեջ: Այդ առաքելությունը կարելի է իրագործել միայն մանկավարժական կոլեկտիվի, սովորողների և նրանց ընտանիքների հետ սերտ համագործակցության պայմաններում:

Ուսուցիչների, ծնողների և երեխաների փոխգործակցությունը կարող է արդյունավետ լինել, եթե նշված սուբյեկտներն ստանձնեն փոխհամաձայնեցված աշխատանքի պատասխանատվություն, գործեն միասին, համատեղ ջանքերով պլանավորեն գործունեությունը և իրականացնեն արդյունքների համատեղ գնահատում:

Այդօրինակ համագործակցությունը ենթադրում է մանկավարժական կոլեկտիվի կողմից երեխայի և համատեղ գործունեության նկատմամբ միասնական պահանջներ, երեխայի ուսումնասիրում ընտանիքում և նրա զարգացման ծրագրի կազմում: Միաժամանակ դպրոցի խնդիրն է զարգացնել ծնողների և երեխաների համագործակցության ու հաղորդակցման կարողությունները:

2. Գրականության ակնարկ

Չետագոտության հիմնախնդրին, օբյեկտին, առարկային և վարկածին համապատասխան սահմանվել են հետևյալ խնդիրները.

1. Բացահայտել և վերլուծել դպրոցի մանկավարժական կոլեկտիվի, սովորողների և ծնողների համագործակցության կազմակերպման հիմնախնդրի մշակվածության աստիճանը, որոշակիացնել տեսական-հայեցակարգային մոտեցումները խնդրի արդյունավետ լուծման վերաբերյալ:

2. Որոշել դպրոցի մանկավարժական կոլեկտիվի, ծնողների և սովորողների հետ համագործակցության և փոխգործակցության կազմակերպման հիմնական ուղղությունները:

3. Սահմանել և բնութագրել դպրոցի մանկավարժական կոլեկտիվի, սովորողների ու ծնողների համագործակցության բովանդակությունը և դրա արդյունավետ իրականացման մեթոդիկան:

4. Մշակել և տեսականորեն հիմնավորել սովորողների, նրանց ծնողների և մանկավարժական կոլեկտիվի փոխգործակցության արդյունավետ մանկավարժական պայմանների՝ ձևերի և միջոցների համալիրը դպրոցի կառավարման համակարգում:

Չետագոտության նպատակն է մշակել և փորձով հիմնավորել ուսուցչի համագործակցումը սովորողների ծնողների հետ , դրա իրականացման ուղիները, միջոցներն ու ձևերը: Փորձով հիմնավորել մանկավարժական այն պայմանները, որոնք արդյունավետ կդարձնեն դպրոցի, սովորողների և նրանց ընտանիքների համագործակցությունը միասնական դաստիարակչական դաշտի ապահովման տեսանկյունից:

Աճող սերնդի ընտանեկան դաստիարակության հիմնախնդիրը դիտարկվել է Խ. Աբովյանի, Մ. Թադիադյանի, Մ. Նալբանդյանի, Ղ. Աղայանի, Ռ. Պատկանյանի, Ա. Բահաթրյանի, Կ. Ն. Վենսոցելի, Պ. Ֆ. Կապտերևի, Յ. Ա. Կոմենսկու, Պ. Ֆ. Լեսգաֆտի, Զ.Լոկի, Ա. Ս. Մակարենկոյի, Ի. Յ. Պեստալոցցու, Ն. Ի. Պիրոգովի, Ժ. Ժ. Ռուսոյի, Վ. Ա. Սուխոմլինսկու, Լ. Ն. Տոլստոյի, Կ.Դ. Ուշինսկու և այլոց կողմից:

Դպրոցի և ընտանիքի համագործակցության կազմակերպման հիմնախնդրի գիտատեսական հիմունքներն արտացոլված են Ա. Տ. Շացկու, Ն. Ի. Բոլդիրևի, Ի. Վ. Գրեբեննիկովի, Վ.Ն.Գուրովի, Վ.Ա.Կարակովսկու, Մ. Մ. Պոտաշնիկի, Ն.Ե. Շչուրկովայի, Ա. Օ. Թոփուզյանի Ժ. Ս. Թադևոսյանի, Յ. Կ. Կարապետյանի, և այլոց աշխատություններում:Ընտանեկան դաստիարակության արդի հիմնախնդիրները դիտարկվել են Ա. Լ. Գրիգորյանի, Լ.Վ. Թորգոմյանի, Գ. Յ. Յակոբյանի, Յու.Պ. Ազարովի, Ի.Վ. Բեստուժևա-Լադայի, Է.Կ. Վասիլևի, Վ. Ա. Կան-Կալիկի և այլոց կողմից:

3. Գործնական համատեքստ

Ուսուցչի համագործակցումը սովորողների ծնողների կամ նրանց օրինական ներկայացուցիչների հետ՝ սովորողների կրթության կազմակերպման նրնտանեկան դաստիարակության հարցերում:

Հասարակության յուրաքանչյուր անդամի զարգացման հիմքում ընկած է կրթությունը: Որպես մի շարք գործոնների ազդեցությունների համակցություն այնուհետև գում է մարդուն՝ ծնված օրից մինչ չափահասություն: Կրթության համար պատասխանատվություն են կրում ընտանիքը և դպրոցը: Այդ տեսակետից բացարձական հրաժեշտություն է դառնում երեխաների, ծնողների և դպրոցների միջև հաղորդակցման բարելավումը և նրանց իրական համագործակցության կառուցումը: Եթե մենք իսկապես ուզում ենք բավարարել մեր հասարակության կրթական կարիքները, անհրաժեշտ է սովորողների ծնողներին ներգրավել ուսումնական գործընթացի մեջ՝ ուսուցումն առավել ընդհանրական և արդյունավետ դարձնելու նպատակով: Ընտանիքը հասարակության սկզբնական բջիջն է: Երեխայի դաստիարակությունը հարկավոր է սկսել ծնվելուն պես, դեռևս օրորոցում: Կարևորը ճիշտ դաստիարակության սկիզբն է: Սխալ դաստիարակությունը միշտ արատներ է ծնում: Դաստիարակության հաջողությունն ապահովող առաջին պայմանը համերաշխ ընտանիքն է: Ընտանիքում լավ փոխհարաբերությունների, առողջ մթնոլորտի առկայության դեպքում աճում են բարեխիղճ, հոգատար, հանգիստ, հավասարակշռված և ուրախ մարդիկ: Երեխայի դաստիարակության հարցում մեծ նշանակություն ունեն ծնողների փոխհարաբերությունները երեխաների և ուսուցիչների հետ: Ծնողները երեխայի առաջին կրթողներն են: Նրանք ունեն իրավունքներ և պարտականություններ՝ իրենց երեխաների կյանքի, մտավոր, ֆիզիկական և արժեքային համակարգը զարգացնելու համար: Ծնողները պատասխանատվություն են կրում նաև դպրոցական տարիքի երեխաների կրթության համար: Իսկ պետությունը պարտավոր է որդեգրել մի այնպիսի կրթական համակարգ, որը կապահովի մարդու ամբողջ կյանքի ուսումնառությունը անձնական զարգացման համար անհրաժեշտ հիմքեր: Ընտանիքում երեխաները նույնպես ունեն իրենց պարտականությունները պատասխանատվությունը: Ժամանակակից հասարակության մեջ երեխաները և՛ ընտանիքներում, և՛ դպրոցներում պիտի ստանան միասնական ու ներդաշնակ դաստիարակություն: Ո՛չ ծնողները, ո՛չ ուսուցիչները չեն կարող մեկուսացված փոխանցել այն բոլոր գիտելիքները, հմտությունները և արժեքները, որոնք անհրաժեշտ են երիտասարդներին՝ երկուստեք հաճախ սկսում են կորցնել կողմնորոշումը՝ կանգնելով այնպիսի բարդ խնդիրների առաջ, ինչպիսիք են՝ գերտեղեկատվությունը և զանգվածային լրատվության միջոցների կողմից առաջարկվող

այլընտրանքային մոդելները: Այդ տեսակետից գերխնդիր է դառնում երեխաների, ծնողների և դպրոցների միջև գործարար ու նպաստավոր համագործակցության կառուցումը: Ուսուցիչ և ծնող ճիշտ փոխհարաբերությունները նպաստում են անհրաժեշտ գիտելիքների ձեռքբերմանը և անհատի արժեքային համակարգի ձևավորմանը: Հենց առաջին օրերից ամուր հիմքի վրա պետք է լինի ծնող-ուսուցիչ փոխհարաբերությունը. իրապես հարգելով և վստահելով ուսուցչին՝ ծնողը երեխայի մեջ հարգանք պիտի սերմանի դպրոցի ու կրթության նկատմամբ: Դժվարին և կարևոր պատասխանատվություն է կրում ուսուցչը: Նա իր ժողովրդի այն զինվորն է, որի զենքը գիտությունն է: Նա տիրապետում է մարդ դաստիարակելու արվեստին: Իր գործին նվիրված ուսուցչի ամբողջ կյանքն անցնում է սերունդներին կրթելու և դաստիարակելու նորանոր ուղիների որոնման մեջ: Դաստիարակության բուն եռությունը աշակերտներին և նրանց զգացմունքներին ճիշտ ուղղություն տալն է: Ուսուցչի պարտքն է՝ ճանաչել ու հասկանալ երեխաների ֆիզիկական և հոգեբանական վիճակները, պաշտպանել նրանց՝ դպրոցական կյանքի բոլոր իրավիճակներում: Այս բոլոր գործոնները երեխաներին կհաղորդեն պաշտպանվածության զգացում և ինքնավստահություն, կստեղծեն ստեղծագործական ակտիվություն ու լիարժեք զարգացում: Դաստիարակչական ներգործությունը մշտապես պետք է ուղեկցվի ընտանեկան դաստիարակության սերտ համագործակցությամբ: Հակառակ դեպքում թե՛ մեկը, թե՛ մյուսը դրական արդյունք չեն կարող տալ: Դպրոցում դաստիարակությունն ընթանում է մի շարք ուղղություններով՝ ուսուցում, գնահատում և հասակակիցների հետ փոխադարձ շփումների կարգավորում: Դպրոցական ուսուցումը նպաստում է այնպիսի որակների ձևավորմանը, ինչպիսիք են՝ հետաքրքրասիրությունը, ուշադրությունը, պահանջկոտությունը և բնավորության մի շարք այլ գծեր: Դաստիարակչական աշխատանքը հիմնականում նպաստում է երեխայի լայն և խոր ճանաչողական հետաքրքրությունների, ինքնակրթության, ինքնազարգացման պահանջմունքների ձևավորմանը: Դպրոցի մանկավարժական մեթոդների հիմքում ընկած են երեխայի ազատ մտածողության, վերլուծական, ստեղծագործական մտածողության, տրամաբանության, ինչպես նաև արագ կողմնորոշվելու ունակության զարացումը: Ազգը պահողն ու շարունակողը, ազգային նկարագիրն ու դիմագիծը սերնդեսերունդ փոխանցողն ընտանիքն է: Հայ ժողովրդի համար ընտանիքը սրբություն է, ավանդույթների, սովորույթների, մշակույթի, դաստիարակության և բազմաթիվ այլ հատկանիշների կրողն ու փոխանցողը: Այն երեխայի կյանքում հասարակական առաջին աստիճանն է և մեծ տեղ ու դեր է զբաղեցնում նրա դաստիարակման, կայացման հարցում: Այստեղ են դրվում երեխայի անձնավորության հիմքերը, և կառուցվում է նրա սոցիալական կերպարը: Փոքր հասակից երեխայի կամքը, գիտակցությունը և զգացմունքներն ուղղորդող ուժը ընտանիքն է: Այն երեխաների հուզական փոխհարաբերությունների թրծման դարբնոցն է: Երեխան իր գոյության առաջին իսկ օրից

անդամ դառնում է ընտանեկան թիմի, որտեղ կիսվում են հաջողությունները, ուրախությունները, հոգսերը, կարիքներն ու տխրությունը: Շրջապատից առաջին տպավորությունները մանկիկը ստանում է ընտանիքում, ուր ձևավորվում է նրա բնավորությունը: Հարազատընտանեկանմիջավայրումենաստանում հոգևոր ու բարոյական նախնական դաստիարակություն: Ծնողների օգնությամբ երեխան ձեռք է բերում կենսական հմտություններ: Ծնողներն ու ընտանիքի անդամները երեխայի առաջին և ամենակարևոր ուսուցիչներն են: Նրանց դերն անկյունաքարային է երեխայի անհատականության կայացման հարցում:

Ընտանեկան դաստիարակության գերագույն նպատակը անհատի՝ ոչ իբրևսոսկ ֆիզիկական գոյություն, այլ որպես բարոյական հատկանիշներ ու առաքինություններ կրող անհատականություն ձևավորել ու բնականոն և արդյունավետ գործընթացն է: Ծնողները սեփական օրինակով օգնում են իրենց զավակին՝ սովորելու ամենառաջնային ու կենցաղում գործածական հասկացությունները: Ի սկզբանե երեխաներն ընտանեկան միջավայրում են առնչվում այնպիսի բարոյական արժեքների, ինչպիսիքեն՝ ազնվությունը կարեկցանքն ու ապրումակցումը:

Հանրահայտ ճշմարտություն է, որ երեխայի դաստիարակությունը բարդ,պատասխանատու, բայցևշնորհակալ ու հաճելի գործ է, որը չի կարելի ամբողջովին թողնել մանկապարտեզի ու դպրոցի վրա:

Ժամանակակից գիտությունն ընդգծում է ընտանիքի առաջնային դերըերեխայի դաստիարակության գործում: Յուրաքանչյուր ընտանիք հասարակությանը նախապատրաստում է ապագային և միաժամանակ յուրաքանչյուրընտանիք ընդլայնում է գոյություն ունեցող հասարակությունը /Ի. Ս. Կոն/:

Գաղտնիք չէ, որ ազգը պահողն ու շարունակողը, ազգային նկարագիրն ուղիմագիծը սերնդեսերունդ պահպանողն ընտանիքն է: Ընտանիքում ձևավորվում են մարդու հոգևոր և բարոյականկայացման նախադրյալները: Ընտանիքում սկիզբ առած բարոյահոգեբանական մթնոլորտը նպաստավոր պայմաններ է ստեղծում անհատի, նրա անձնային որակների ձևավորման համար: Եթե անհատը մեծանում է բարոյապեսամուր, սիրո, համաձայնության և հարգանքի հիման վրա ստեղծված փոխհարաբերությունների առկայության պայմաններում, բնական է, որ այդ ամենն իր դրոշմն է դնում նրա հոգու ու սրտի վրա, և կերտվում է իսկական ու լիարժեք մարդ:

Ընտանիքը հասարակության նյութական, հոգևոր, մշակութային և այլ արժեքներ փոխանցող կարևոր օղակ է: Մի շարք հետազոտություններ ապացուցում են, որ սոցիալական ոչ մի այլ խումբ չի կարող իրագործել գործառույթների այն համակարգը, որն իրականացվում է ընտանիքի կողմից և ընտանիքի միջոցով:

Ընտանեկան դաստիարակության հաջողությունն ապահովող առաջիննախապայմանը համերաշխ ընտանիքն է: Ընտանիքում լավ փոխհարաբերությունների, առողջ մթնոլորտի առկայության դեպքում մեծանում են հանգիստ, հավասարակշռված, եռանդուն ու կենսուրախ երեխաներ:

Երեխայի դաստիարակության հարցում մեծ նշանակություն ունեն ծնողների փոխհարաբերությունները երեխաների հետ: Դա բարդիարցե, որի լուծման ժամանակ առաջնակարգ նշանակություն է ստանում խստության և քնքշության «համամասնությունը»: Չի կարելի անընդհատ սիրել երեխային,անընդհատ գովասանքի արժանացնել, խրախուսել, կատարել նրա բոլոր պահանջները, և ընդհակառակը՝ անթույլատրելի է երեխային հաճախակի պարսավանքի ենթարկելը, պատժելն ու մերժելը: Այդ ամենը պետք է լինի չափավորված ու դուրս չգա անհրաժեշտության սահմաններից:

Կարևոր է նաև երեխայի անհատականության պահպանումը, իհարկե,չանտեսելով հասարակական վարքի կանոնները:

Ժամանակակից մանկավարժության մեջ առանձնանում են ծնողական դաստիարակության երեք հիմնական ոճեր՝ ինքնիշխան /ավտորիտար/, հանդուրժողական և ժողովրդավարական:

Այն ծնողները, որոնք հակված են ավտորիտար դաստիարակչական ոճին, սովորաբար նյարդային են, դժգոհ, իշխող և կոպիտ: Նրանք հազվադեպ են արտահայտում իրենց հույզերը: Նման ծնողի համար երեխային գրկելը,համբուրելը, գովասանքի խոսքեր ասելն ավելորդ ճոխություն է: Նրանց հարաբերություններում ծնողը միշտ ճիշտ է, իսկ երեխան միշտ պետք է ենթարկվող լինի:

Այսպիսի դաստիարակչական մեթոդներ կիրառող ծնողների երեխաները սովորաբար լինում են վախկոտ, ջղային, դժբախտ:

Նրանք հեշտությամբ են հասակակիցների ազդեցության տակ ընկնում: Դաստիարակչական նման ոճի կիրառման արդյունքում առողջ չեն երեխա-ծնող հարաբերությունները, և անխուսափելի են վեճերը:

2. Դաստիարակության հանդուրժողական ոճ որդեգրած ծնողները ջերմ են և հուզական իրենց երեխաների հանդեպ: Սակայն նրանք էլ սահմանափակ հսկողություն են իրականացնում և քիչ են մասնակցում նրանց կյանքին: Նրանք հեշտությամբ տեղի են տալիս երեխայի հաճույքներին: Նման ընտանիքներում մեծացող երեխաները լինում են անհանգիստ, հեշտությամբ իրենց կամքը թելադրում են ծնողներին և թերահավատությամբ վերաբերվում վերջիններիս: Ժամանակակից ընտանիքներում այսօր հաճախ է հանդիպում այն երևույթը, երբ մայրը կամ հայրը գրեթե չեն մասնակցում երեխայի առօրյային: Իհարկե, նման դեպքերում օգնության են գալիս դայակը, տատիկները կամ որևէ կրթական համալիր, բայց արդյունքում երեխան մնում է անտեսված, և ունենում էինք նավաստահության պակաս:

3. Երրորդ ոճը ժողովրդավարականն է: Նման ծնողները լինում են ջերմ, հանգիստ, չափավոր են հսկողության մեջ, քաջալերում են երեխային, հաճախ զրուցում են նրա հետ և կողմնակից են երեխայի անկախությանը: Այս ծնողները հակված են ծնող-երեխա բարեհարմար հարաբերությունների ստեղծմանը, նրանց և զավակների միջև իշխում է փոխադարձ հարգանքը: Այսպիսի ընտանիքներում մեծացած երեխաները լինում են ինքնավստահ, ի վիճակի են պատասխանատվություն կրել, անկախ են և շիտակ: Կարևոր է, որ ծնողները գիտակցեն՝ իրենցով է պայմանավորված, թե ապագայում ինչպիսին կդառնա իրենց երեխան՝ կլինի երջանիկ, վստահ իրուժերին, թե՛ անվստահ, ցածր ինքնագնահատականով, որը չգիտի՝ ինչպես իրեն դրսևորել շրջապատում:

Բազմազան են ընտանիքում երեխաների դաստիարակության միջոցներն ուղիները: Ծնողներն իրենց երեխայի վարքի և բնավորության, հայացքների ու համոզմունքների ձևավորման վրա ամենից առաջ ազդում են իրենց սեփական օրինակով և հեղինակությամբ: Այսինքն՝ ծնողի լավ և ուսանելի օրինակը դաստիարակության հիմնական միջոցն է ընտանիքում:

Որոշ ծնողներ ինքնուրույն օգտվում են համապատասխան լրատվական աղբյուրներից /ամսագիր, հեռուստատեսային հաղորդաշարեր, ռադիոհաղորդումներ, գիտահանրամատչելի գրականություն և այլն/ և այդ հիմքով կազմակերպում իրենց երեխաների առօրյան: Հաշվի առնելով ընտանեկան դաստիարակության առկա վիճակն ու դաստիարակության ժամանակակից մոտեցումները՝ հարկավոր է մշակել դպրոցականի ընտանեկան դաստիարակության ուղեցույց /հրահանգներ, խորհուրդներ, մեթոդական ցուցումներ/, որտեղ կներառվեն դաստիարակության ժամանակակից մոտեցումներից բխող հրահանգներ, ինչպես նաև բազմաբովանդակ խորհուրդներ՝ ծնողներին: Քննարկման առարկա կարող են լինել հետևյալ թեմաները՝ «Հայրիկների դերը երեխաների ընտանեկան դաստիարակության գործընթացում», «Ընտանիքի անդամների փոխհարաբերությունների ներգործությունը երեխայի դաստիարակության վրա», «Ընտանիքում միայնակ մեծացող երեխաների դաստիարակության հոգեբանական առանձնահատկությունները», «Վեց տարեկանը դպրոցում», «Դպրոցականի սեռադերային սոցիալականացման խնդիրները» և այլն:

Եթե բոլորը նտանիքներում ծնող-երեխա փոխհարաբերությունը կառուցվի սիրո, համերաշխության ու ներողամտության, միմյանց զիջելու և դիմացիկ կարծիքը հաշվի առնելու սկզբունքով, ապա մեր երկրում երեխաները կլինեն զարգացած ու մարդասեր: Եթե ընտանեկան դաստիարակության հիմունքները կառուցված լինեն ազգային ավանդույթների և ժամանակակից դպրոցական մանկավարժության պահանջների ոգով, ապա հայ ընտանիքը կպահպանի իր ազգային դիմագիծը, և երեխաները կլինեն հայրենասեր: Նման սերունդները կապահովեն ամուր ընտանիք, իսկ կայուն ու ամուր ընտանիքն ազգի գոյապահպանման հիմքն է:

Յուրաքանչյուր հանդիպում ծնողների համար պետք է լինի օգտակար և արդյունավետ, նրանց զինի մանկավարժական, հոգեբանական, աշակերտների ուսումնական գործընթացը խթանող նոր տեղեկատվությամբ: Ժողովը վարող ուսուցիչը չպետք է քննադատի կամ պախարակի սովորողի անձը, ինքնանպատակ ցուցադրի նրա սխալներն ու անհաջողությունները: Չի կարելի վիրավորել նաև ծնողի արժանապատվությունը: Միշտ հարկավոր է հիշել, որ ամեն մի ծնողի համար իր երեխան ամենաթանկն է կյանքում: Ուստի հարկավոր է խելացի և նրբանկատ մոտեցում ցուցաբերել երեխաներին գնահատականներ տալիս: Ծնողական ժողովները տեսակավորվում են ըստ այն պահանջի, թե ո՞րն է ժողովի թեման, և ինչ նպատակներ ու խնդիրներ են դրված տվյալ ժողովի հիմքում: Ցանկալի է քննարկվող տարբերաբնույթ թեմաների վերաբերյալ հարցում կատարել ծնողների միջավայրում պարզել ու նրանց կարիքները՝ նախասիրած թեմաները, կամ ընտրել դասարանի աշակերտներին վերաբերող որևէ կարևոր խնդիր և այդ շրջանակում կազմակերպել քննարկում:

Երեխայի համար դպրոց հաճախելը պետք է դառնա հաճելի կենսակերպ: Յուրաքանչյուր օր նա ուրախությամբ պետք է պատրաստվի, երջանիկ և ուրախ ուտք դնի մանկապարտեզ: Սակայն ոչ միշտ է սկիզբնայսպես սկսվում:

Ընտանիք-դպրոց համագործակցության շղթան սկզբնավորվում է տարրական դպրոցում: Վեցից յոթ տարեկան երեխայի կյանքում սկսվում է նոր, կարևոր փուլ՝ կապված նրա զարգացման ու դաստիարակության հետ: Օգտագործելով մանկավարժական հաղորդակցման տարբեր միջոցներ՝ ծնողներին պետք է պարզաբանել, որ 6-7 տարեկան երեխաների դաստիարակությունը որակապես նոր փուլ է՝ համեմատած նախադպրոցական հասակի հետ: Չի կարելի բաց թողնել այդ հնարավորությունը: Երեխայի հետագա՝ դպրոցական հաջողությունը մեծ մասամբ պայմանավորված է այն պայմանով, թե որքանով պետք է ուշադիր լինեն ծնողները՝ լուծելու համար այդ տարիքային խմբի դաստիարակչական-ուսումնական խնդիրները: Ծրագիրը, ուսուցման մեթոդներն աստիճանաբար, աննկատ վերածվում են ուսումնական գործունեության /պարապմունքի տեմպը, հաջորդականությունն ու կազմակերպվածությունը, երեխաների տարրական հմտությունների ձևավորումը/: Խաղը ոչ միայն ազատ ժամանակի անբաժանելի մասն է, այլև ուսուցողական, հետաքրքիր և օգտակար գործունեություն է, նոր շփման ու դաստիարակման միջոց: Ահա ինչու սկիզբ ընտրյուրին չէ. անհրաժեշտ է առավել սերտացնել ընտանիքի հետ կապը: Ծնողներին պետք է ծանոթացնել այն խնդիրներին, որոնց լուծման շարունակությունն իրենք պետք է իրականացնեն՝ համագործակցելով ուսուցիչների հետ: Կարծում եմ, ծնող-դպրոց համագործակցությունը իրական և արդյունավետ կլինի, եթե հաճախակի կազմակերպվեն թեմատիկ ծնողական ժողովներ, մանկավարժները հանդես գան զեկուցումներով:

Մակարենկոն նշել է. «...ընտանիքը դաստիարակում է՝ ինչպես կարող է: Մենք՝ մանկավարժներս, պետք է ուղղորդենք այդ գործընթացը»: Սակայն դաստիարակը և ուսուցիչը չեն կարող վարչարարության ճանապարհն ընտրել: Կազմակերպված ժողովները, միջոցառումները, փորձի փոխանակումն ու հաղորդումը, ծնողական օրերը, տնային այցելությունները պետք է ոչ թե պարտադրանք լինեն, այլ հետաքրքիր՝ ծնողների համար: «Դաստիարակի գործունեության մեջ ոչ մի բանչպետք է լինի առանց դաստիարակության», - ասել է Աբովյանը: Իմ կարծիքով՝ և՛ նախադպրոցական, և՛ կրտսեր դպրոցական հասակի երեխաների ընտանիքում ոչ բնականոն հարաբերություններն ու սոցիալական պայմանների հետևանքով ծառայած կոնֆլիկտների հետևանքով տան անդորրը խաթարված լինելը բացասաբար են ազդում դաստիարակության վրա. երեխան դառնում է չար, օգտագործում վատ բառեր, դառնում ագրեսիվ, լուռ, տխուր ու անտարբեր: Նորից հիշենք Աբովյանին. «Ինչ վատ բնություն, որ մարդ երեխա ժամանակ է սովորում, նրան մեծության ժամանակ էլ ճար չի ըլիլ»: Սա չէ՞ արդյոք պատճառը, որ հետագայում դա սխալմամբ որակում ենք որպես գենետիկ, ժառանգական խնդիր: Ծնողը պետք է մեր օգնությամբ գիտակցի, որ դաստիարակություն ասվածը հատուկ բանաձև և չունի, այլ դա երեխայի տեսածն է ընտանիքում. ինչպես են վերաբերվում միմյանց ծնողները, տան մեծերը, ինչպիսի ուշադրություն են տածում միմյանց հանդեպ, ինչպիսին են տան կենցաղը, մաքրությունը, ապրելակերպը... Ահա այդ իրավիճակում էլ սովորում ու մեծանում է երեխան:

Կարևոր է, որ ընտանիք-դպրոց կապը չնմանի «կարապ-խեցգետին-գայլաձուկ» մոտեցմանը, երբ «դաստիարակության բեռը» մանկավարժներն ու ծնողները բոլորովին այլ ուղղություններով են ձգում:

Հայտնի է, որ դպրոց գնալը որոշակի սթրես է երեխայի համար՝ բոլորդեպքերում: Սակայն ծնողներն այնքան են լարվում ու բարդացնում այդ խնդիրը, որ երեխան մոլորության մեջ է հայտնվում. «Ախր, ես ոչինչ չգիտեմ, ես չեմ կարող դպրոց գնալ...»: Մինչդեռ անհրաժեշտ է երեխային բացատրել, որ նա դպրոցում պետք է այդ ամենը սովորի, ինքն արդեն մեծ է... և այլն: Լև Տոլստոյն ասել է. «Ամենաաննշան մանրուքներն անգամ օժանդակում են երեխայի բնավորության և եղբայր կազմավորմանը»: Եթե ծնողներն ու մանկավարժները հասկանան, որ ուսուցման ու դաստիարակության մեջ չկան մանրուքներ, ապա հենց համագործակցային աշխատանքի շնորհիվ էլ կիրականացնեն մի մեծ առաքելություն՝ երեխայի համար ժպտուն, պայծառ առօրյայի ապահովումն ու լիարժեք մարդ ձևավորելու վեհ գործը:

Ընտանեկան դաստիարակության շարունակականության ապահովումն էապես պայմանավորված է դպրոցի աշխատանքով: Դպրոցը չի կարող փոխարինել ընտանիքին, սակայն կարող է բարձրացնել նրա դերը դաստիարակության հարցում: Ցանկալի է, որ ընտանիքն ու դպրոցն աշխատեն նույն ուղղությամբ: Դպրոցի և ընտանիքի միջև հակասությունը բացառվում է այս հարցում: Նրանց համագործակցության կենտրոնում երեխան է, որն իր

կրթության և զարգացման գլխավոր դերակատարն է դպրոցում և ընտանիքում: Այսօր զգալիորեն աճել է ընտանեկան դաստիարակության դերը: Ընտանիք-դպրոց փոխհարաբերության մեջ. կողմերից յուրաքանչյուրը յուրովի պատասխանատվություն է կրում մյուսի հանդեպ: Եթե դպրոցն ու ծնողները հաջողությամբ համագործակցում են, ինչը աշակերտի կրթության վճռորոշ գործոն է, ապա հաղթանակն ապահովված է: Երեխայի զարգացման վրա ամենաշատը ներգործում է ընտանիքը: Մեծ մանկավարժ Ժան-Ժակ Ռուսոն նկատել է, որ ընտանիքից հետո յուրաքանչյուր դաստիարակ ավելի քիչ ազդեցություն ունի երեխայի վրա, քան նախորդը: Ահա ինչու է ընտանիքի դաստիարակությունն այդքան կարևոր: Իսկ դրա արդյունավետ կազմակերպմանը պետք է մասնակից լինի դպրոցը: Ես հենվում եմ ընտանեկան դաստիարակության դրական փորձի վրա՝ օգտագործելով այն կրթության գործընթացում: Ըստ Մակարենկոյի՝ երեխային դաստիարակում է ամեն ինչ՝ առարկաները, երևույթները, սակայն ամենից շատ մարդիկ և, առաջին հերթին՝ ծնողները: Փոխվել է ուսուցիչ-աշակերտ-ծնող եռանկյունին: Այն մտայնությունը, թե դպրոցը չպետք է աշխատի ծնողի հետ, որ դաստիարակությունը միայն ծնողի գործն է, թյուր կարծիք է: Շատ բան է փոխվել-զնայցել, բայց մնացել են ծնողն ու երեխան՝ իրենց հոգսերով, և ուսուցիչն առավել կարիք ունի ծնողի հետ համագործակցության, որպեսզի ավելի արդյունավետ կազմակերպի սովորողների հետ տարվող աշխատանքը: Աշակերտի հաջողությունը դպրոցի և ընտանիքի ընդհանուր նպատակն է: Դպրոցի մանկավարժի՝ ընտանիքի հետ աշխատելու նպատակներն են՝

գ Օգտագործել այն հնարավորությունները, որոնք ընտանիքում դրականազդեցություն ունեն երեխայի վրա:

գ Բարձրացնել ծնողների մանկավարժական կուլտուրան:

գ Ներգրավելնրանց ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների մեջ:

գ Համալրել ծնողների իրազեկվածությունը դաստիարակության գործում:

Մեր ժամանակներում կարևորագույն խնդիրը ծնողների ներգրավումն է դպրոցի գործունեության մեջ: Ծնողների ներգրավվածությունը բարձրացնում է ծնողի և ուսուցչի համագործակցության որակը: Այս գործոնի կիրառումը մեզ օգնում է պարբերաբար սպառնիչ պատասխաններ ստանալ երեխայի վարքի մասին: Դասվարները մշտական և ամենօրյա կապ են հաստատում ընտանիքի հետ:

Խիստ կարևոր են ծնողների հետ ընկերական-գործնական հարաբերությունների ձևավորումը և նրանց վստահության նվաճումը: Ընտանիք-դպրոց համագործակցությունը նպաստում է, որ ուսումնառությունը յուրաքանչյուր աշակերտի համար վերածվի ստեղծագործական միջավայրի, ստեղծվի միասնական հանրույթ՝ ծնող-աշակերտ-ուսուցիչ: Մեր դպրոցների մեծ մասում կիրառվում են ընտանիքի հետ համագործակցության ավանդական ձևերը՝ ծնողական ժողով, օրագրի վարում,

հեռախոսագանգ, նամակագրություն: Վերջերս դրանց ավելացել է նաև էլեկտրոնային հաղորդակցությունը: Ծնողներին դպրոցական կյանքին մասնակից դարձնելը որոշակի դժվարություններ է ներկայացնում հատկապես առաջին դասարանը ձևավորելիս: Հաճախ են ծնողները պասիվ դիտորդի դեր ստանձնում: Գուցե պատճառն այն է, որ ծնողները ծանոթ չեն միմյանց և ամբողջ դասարանի աշակերտներին: Մի մասն էլ աշխատանքով ծանրաբեռնված է կամ զբաղված տնային գործերով: Ցանկացած ծնող դաստիարակում է իր երեխային այնպես, ինչպես ինքն է համարում ճիշտ՝ իր ունակությունների, հնարավորությունների, զգացմունքների, համոզմունքների սահմաններում: Շատերը ձեռնպահ ենմնում «անհարկի» միջամտությունից: Այս ամենը պահանջում է նպատակաուղղված աշխատանք: Մեր խնդիրն է՝ ստեղծել ծնողական ամուր թիմ՝ պատրաստ մասնակցելու դպրոցի կյանքին: Ես փորձում եմ շարժել ծնողների հետաքրքրությունը և շահագրգռությունը ուսումնական գործընթացին մասնակցելու առումով: Երեխայի ծնողը դառնում է իմ գործընկերը, խորհրդատուն և համախոհը: Հաճախ եմ անցկացնում ժողովներ, որոնց նպատակն է՝ ծնողներին զինել մանկավարժական կոնկրետ գիտելիքներով: Մեր հանդիպումները դառնում են կարծիքների քննարկման և գործնական առաջարկությունների ներկայացման միջոցներ: Պարզ է, խոսակցության թեման երեխաներն են: Աշխատում եմ նրանց ներկայացնել առավելապես իրենց դրական հատկանիշներով: Խուսափում եմ կտրուկ բողոքներից, բացասական որակումներից: Ժողովները գումարվում են հիմնականում կոնկրետ թեմատիկ խորագրերի ներքո:

4. Ամփոփում

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություննինհնարավորություն է ընձեռում անելու հետևյալ եզրակացությունները.

Հասարակության զարգացման արդյունքում սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական վերաձևումներն ու զարգացումներն իրենց խորը կնիքն են դրել դպրոցի և ընտանիքի փոխհարաբերությունների վրա, որի ակտիվացմանը արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված հետազոտությունները հավաստում են, որ հիմնախնդրի արդիականությունն ունի օբյեկտիվ, անհրաժեշտ, պատմականորեն օրինաչափ և մանկավարժական կառավարման տեսանկյունից նպատակամղված բնույթ:

Ուսուցիչ-ծնող համագործակցության հիմնախնդրի վերաբերյալ հետազոտական աշխատանքի տեսական վերլուծությունը և մանկավարժական փորձի արդյունքները թույլ են տալիս ձևակերպել հետևյալ եզրակացությունները.

1. Ժամանակակից հասարակության մեջ մանկավարժական նոր՝ մարդասիրական իդեալների վրա հիմնված հարացույցի ձևավորման գործընթացում հատուկ արդիականություն է ձեռք բերում ուսուցիչ-ծնողհամագործակցության համատեքստումծնողների ու երեխաների փոխգործակցության արդյունավետության բարձրացման խնդիրը:

2. Հետազոտությունում բացահայտված և հիմնավորված են կրթական բարեփոխումների արդի փուլում ուսուցչիևծնողիհամագործակցության կազմակերպման վերաբերյալ մոտեցումները:

3. Հետազոտության մեջ ուսուցիչ-ծնող համագործակցությունը, ծնողների ևերեխաների փոխհարաբերությունների առանձնահատկությունները, ընտանիքի դաստիարակչական ներուժը դիտարկվել ենորպես նրանց փոխգործակցության արդյունավետությունը պայմանավորող գործոններ:

4. Հետազոտության ընթացքում լուծվել են հետևյալ առաջադիր խնդիրները.

գ Հետազոտությամբ բացահայտված են դպրոցի դերը սովորողների և ծնողների փոխգործակցության գործում, մանկավարժների ևծնողների համատեղ գործունեության հնարավորությունները, ուսուցիչներին անհրաժեշտ հաղորդակցման, ճանաչողական, հուզական որակների ձևավորման ուղիներն ումիջոցները, որոնք մանկավարժական պրակտիկայում այսօր համարվում են լուրջ հիմնախնդիրներ:

գ Բնութագրված են մանկավարժների, սովորողների և ծնողներիհամագործակցության իրական վիճակը դպրոցում, ընտանիքում, ինչպես նաև դպրոցի հնարավորություններն այդ գործընթացի բնույթի վրա ազդելու համար:

գ Բնութագրված են դպրոցի, ընտանիքի և երեխաների համագործակցության առանձնահատկությունները:

5. Հիմնախնդրի վերաբերյալ իմ կողմից կատարված հետազոտությունը թույլ տվեց եզրակացնել, որ որպես դաստիարակության գործընթացի սուբյեկտ՝ ընտանիքը կատարում է մի շարք դաստիարակչական գործառույթներ: Այդ գործառույթների բնութագրման համար սահմանված են «ընտանիք» հասկացության էությունը, կառուցվածքը, տիպերը, նրա դաստիարակչական ներուժը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ս. Մարության, Ա. Դավլարյան, Նախադպրոցական մանկավարժություն, Եր., 2008:
2. Արզումանյան Ս. Ջ., Հոգեբանություն, Երևան, 2002:
3. Зверьева О.Л. ,Школародителей,, 1994 г.
4. Ա.Ա. Սեդրակյան, «Ընտանիքի հոգեբանություն»:
5. Ա. Նալչաջյան, «Ընտանիքի հոգեբանություն»:
6. Յու. Ա. Ամիրջանյան, ԱԱՍահակյան, «Մանկավարժություն» -Եր., 2005թ.:
7. «Մանկավարժական միտք» ամսագիր, 2014(1-2):
8. «Ընտանիքն դպրոց»-2011-3, 2013-2, 2013-5, 2014(1-2):
9. «Մանկավարժություն» ամսագիր, 2009 (1-2):
10. «Նախաշավիղ»-6, 2009, «Նախաշավիղ»-4, 2016:
11. Сухомлинский В.А., Овоспитании. –М.: Политиздат, 1985.
12. «Նախաշավիղ» - 6, 2009: